

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14627,Towarzystwo-Kursow-Naukowych.html>
20.05.2024, 20:41

Towarzystwo Kursów Naukowych

Towarzystwo Kursów Naukowych, niezależne stowarzyszenie działające 1978-1981 w celu przełamania państwowego monopolu na nauczanie na poziomie akademickim, powołane 22 I 1978. Sygnatariuszami deklaracji TKN były początkowo 54 osoby, uczeni m.in. z Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego członkowie PAN, wybitni pisarze, działacze społeczni. Deklarację założycielską sygnowali: Stefan Amsterdamski, Stanisław Barańczak, Władysław Bartoszewski, Władysław Bieńkowski, Jacek Bocheński, Marian Brandys, Alina Brodzka, Tomasz Burek, Andrzej Celiński, Mirosława Chamcówna, Bohdan Cywiński, Izydora Dąmbska, Roman Duda, Kornel Filipowicz, Wacław Gajewski, Bolesław Gleichgewicht, Michał Głowiński, Antoni Gołubiew, Joanna Guze, Stanisław Hartman, Maria Janion, Aldona Jawłowska, Jerzy Jedlicki, Jakub Karpiński, Adam Kersten, Jan Kielanowski, Andrzej Kijowski, Tadeusz Kowalik, Hanna Malewska, Marian Małowist, Tadeusz Mazowiecki, Adam Michnik, Halina Mikołajska, Irena Nowakowa, Seweryn Pollak, Irena Sławińska, Adam Stanowski, Jan Józef Szczepański, Zdzisław Szpakowski, Wisława Szymborska, Marek Tabin, Karol Tarnowski, Andrzej Tyszka, Henryk Wereszycki, Andrzej Werner, Krzysztof Wolicki, Jacek Woźniakowski, Adam Zagajewski, Czesław Zhorzelski i Tadeusz Zipsler. Do jesieni 1981 deklarację podpisało prawie 100 osób, kolejnych 200 prowadziło wykłady, brało udział w dyskusjach i pracach organizacyjnych, użyczało mieszkań na potrzeby TKN. Wielu członków i wykładowców TKN już wcześniej było objętych zakazem druku.

Pracami TKN kierowała Rada Programowa. W jej skład wchodził m.in. S. Amsterdamski, T. Burek, A. Jawłowska, J. Jedlicki, J. Kielanowski (przewodniczący), T. Kowalik, Waldemar Kuczyński, następnie także Andrzej Drawicz,

Bronisław Geremek, T. Mazowiecki, Jan Waszkiewicz, Wiktor Woroszyński, J. Woźniakowski. Sekretarzami Rady Programowej byli A. Celiński i Wojciech Ostrowski, rzecznikiem prasowym B. Cywiński.

Towarzystwo objęło patronat nad odbywającymi się od jesieni 1977 bezpłatnymi wykładami w ramach tzw. Uniwersytetu Latającego i kontynuowało je m.in. przy pomocy studentów z SKS. Wykłady prowadzono głównie w mieszkaniach (czasami w salach przykościelnych) w Warszawie, Krakowie, Lublinie, Poznaniu, Łodzi, we Wrocławiu, dotyczyły tematów zakazanych przez władze, nieobecnych bądź „źle obecnych” w oficjalnym nauczaniu akademickim z zakresu literatury i kultury (wykłady prowadzili m.in. T. Burek, A. Werner, Witold Woroszyński), historii i historii idei (m.in. W. Bartoszewski, B. Cywiński, J. Jedlicki, A. Kersten, Jacek Kuroń, A. Michnik, Z. Szpakowski), socjologii (I. Nowakowa, Jan Strzelecki, A. Tyszka), filozofii (S. Amsterdamski) i ekonomii (m.in. T. Kowalik, Edward Łukawer).

Początkowo otwarte dla wszystkich cieszyły się dużą popularnością wśród studentów (nawet 100 słuchaczy na wykładzie). Od jesieni 1978 SB wielokrotnie przerywała zajęcia, m.in. posługując się zorganizowanymi przez KW PZPR w Warszawie grupami rozbijającymi wykłady pseudodyskusją, a następnie bojówkami złożonymi ze studentów Akademii Wychowania Fizycznego i Instytutu Historycznego UW, używającymi przemocy fizycznej (pobicie uczestników niektórych zajęć). Z tego powodu zmieniono formułę spotkań na kolokwia, seminaria i konwersatoria dla ograniczonej liczby studentów. Jesienią 1980 przywrócono otwarty charakter wykładów. Największym sukcesem było wówczas zorganizowanie na UW sesji naukowej w 13. rocznicę Marca '68.

Prowadzono niezależną działalność wydawniczą: w serii „Zeszyty Naukowe” i „Wykłady” TKN opublikowano ponad 20 pozycji, m.in. „Język propagandy”, „Liberalizm dzisiaj” (red. J. Jedlickiego), „Jaka historia literatury jest nam dzisiaj potrzebna?” T. Burka, po raz pierwszy po wojnie wydane prace o Polskim Państwie Podziemnym (W. Bartoszewskiego), dziejach Kościoła katolickiego w Polsce niepodległej (B.

Cywińskiego), poezji Czesława Miłosza.

Powołano Komisję Stypendialną w składzie: Hanna Buczyńska-Garewicz, B. Skarga, Marek Barański, Władysław Kunicki-Goldfinger, Jan Józef Lipski, J. Woźniakowski, która dzięki pomocy naukowców z zagranicy i funduszom KSS KOR udzielała wsparcia finansowego młodym naukowcom, niemogącym z racji swego zaangażowania opozycyjnego oficjalnie prowadzić badań. Pewne formy działalności TKN kontynuował 1983-1989 Społeczny Komitet Nauki.

Zarówno samo TKN, jak i Komisja Stypendialna korzystały z ofiarności głównie emigracji zachodniej, np. w 1980 otrzymano przeszło 27,5 tys. franków francuskich; całość otrzymanych i wydanych pieniędzy została rozliczona w raporcie wydrukowanym w „Kulturze” Jerzego Giedroycia w 1991. Podjęto też pracę na rzecz nauczycieli: w VI 1980 TKN skierowało do nich list otwarty, przygotowywano pomoce dydaktyczne z historii i języka polskiego.

W VIII 1980 TKN współuczestniczyło w powstawaniu Listu 64. Wielu członków TKN znalazło się wśród ekspertów tworzącej się „S”; od jesieni 1980 rozpoczęło bliską współpracę z KIK i Konwersatorium Doświadczenie i Przyszłość w ramach tzw. Komisji Trzech, a we IX 1980 wsparło powstawanie samorządności na uczelniach wyższych.

1978-1985 Wydz. III Dep. III MSW prowadził wobec TKN SOR krypt. Pegaz, a wobec większości jej członków podobne indywidualne sprawy. Członkowie TKN objęci byli niejednokrotnie zakazem wyjazdów za granicę, zatrzymywani, karani grzywnami, opóźniano ich awanse zawodowe. Po 13 XII 1981 wielu zostało internowanych.

Marek Kunicki-Goldfinger

[Region Polska](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)